

Estonian jäähyväiset

Helsingin Sanomat 24. V/67

Sosialistisen realismin merkityksestä taiteen vapaan kehityksen kannalta on suomalaisella yleisöllä ollut varsin selvä käsitys, vaikka sen merkeissä syntyneitä musiikillisia teoksia ei meillä ole liiemmästi kuultu. Estonia-teatterin jäähyväisesitys, Gustav Ernesaksin ooppera "Myrskyjen ranta", oli siksi varsin tervetullut kertaus.

Sosialistisen realismin perusteeksi on tunnetusti se, että taiteen tulee olla kansanläheistä, vaivattomasti kaikkien piiriin ulottuvilla olevaa. Koska on utopistista kuvitella, että kaikki kansankerrokset pystyisivät omaksumaankin taiteen korkeimmat ilmaukset, on taiteen tasoa siis alennettava — mitä ilmeisin "Binsenwahrheit", joka ei kuitenkaan vielä ole kaikille selvinnyt.

Gustav Ernesaksin ooppera ei sen enempää musiikiltaan kuin näyttämölliseltä osuudeltaan varmastikaan ylittänyt kenenkään vastaanottokykyä, joten kysymyksessä oli siis esimerkki todellisesta "kansan taiteesta". Millaista oli sitten tämä taide?

Hyvät puitteet tarjosi jo libretton sisältö, kertomus pahasta historiallisesta kreivistä, joka hukkuteli valemajakoilla laivoja rantaansa tappaakseen merimiehet sekä ryöstäkkeen lastin. Vastapainona sydämen hyvyttä ja onnetonta rakkautta. Happy end: kreivi saa rangaistuksensa, rakastuneet toisensa, mikäli oikein käsitin.

Oopperan syntyyolosuhteiden vuoksi on vaikea sanoa, onko Gustav Ernesaks niin lahjaton säveltäjä kuin "Myrskyjen ranta" antaisi aiheen olettaa, vai onko hän tehnyt kuuliaista tilaustyötä taidesuunnasta määrääjien mieliksi. Mutta mitäpä voisi sanoa esim. Shostakovitshista, jos tuntisi vain oratorion "Metsien laulu" Stalinin metsäsuunnitelmien kunniaksi? Tosiasia on joka tapauksessa, että "Myrskyjen rannan" musiikki on ratkaisultaan mahdollisimman yksinkertaista, soinnutus siloista kuin oppikirjan esimerkeissä, rytmin käsittely mielikuvituksetonta, melodiikka päria viattomasti kansanlaulunomaista poikkeusta lukuun ottamatta uskomattoman väljähtynyttä, muotoratkaisut lähes alkeellisia (melodia esimerkiksi ensisolistin ja sitten kertauksena kuoron esittämänä).

Musiikille on kuitenkin annettava ehdottomasti se tunnustus, että se ei ollut läheskään yhtä horriibelia kuin näyttämöllinen toteutus. Kukkeimmin kukoisti valojen käyttö, joka oli jopa alapuolellans. seuranäyttämötason (en tosin ole koskaan nähnyt yhtään seuranäyttämöesitystä, mutta uskoisin mielikuvani olevan jokseenkin oikean). Valopilvet kiitivät villisti, punainen vaihtui siniseen, sininen punaiseen, jne. Tekninen toteutus oli sitä paitsi avuton: kullisien välistä paistoi punainen valonheitin katsomon oikeaan etuosaan, loppupuolella seivästi näyttämöllä heilahtanut heitin aiottaosan istuneen ja huomiosta selvästi kiusaantuneen rouvasenkinön lähes minuutiksi. Myrskyn pauhun kruunasi tuulikone, joka sai, paitsi kreivin viitan, myös kullisitt heilumaan.

Samoja linjoja seurasi ohjaus: kreivi oli pelottava, rakastuneet onnettomia, mutta rohkeita, kansanjoukot karkeloidessaan iloisia, rannalla tähyillessään ja kreiviä paetessaan säälittäviä. Kapakka-kohtaus muistutti sirkusnumeroa.

Estonia-teatterin vierailu oli mitä tervetulleita, virolaiset taiteilijat ystäviämme muuallakin kuin juhlapuheissa, mutta jonkinlaisia yleismaailmallisia laatuksia ei noudattava ohjelmistonvalinta olisi toki ollut paikallaan ulkomaille

lähdeittäessä, semminkin, kun esiintyjät (mainsen tässä vain ytimekkäästi laulaneen Tiit Kuusikin, täyteläisesti soittaneen orkesterin ja hämmästyttävän korkeatasoisen kuoron) edustavat todella huomattavaa tasoa. Sosialistinen realismi ei sinänsä käy Suomessa taiteesta, sen enmpää kuin muukaan "laajojen kansankerrosten musiikki".

Seppo Heikinheimo

Viron kulttuurin viikko päättyi

Emme osanneet odottaa sellaista kiinnostusta ja vastaanottoa kuin Viron kulttuuriviikko on Suomessa saanut osakseen, vaikka tiesimmekin odottaa maittemme hyvien suhteiden vuoksi aika paljon. Omasta mielestämme viikon vaikutus on erittäin positiivinen muillakin kuin kulttuurin alalla, sanoivat Viron ulkoministeri Arnold Green ja kulttuuriministeri Albert Laus tiistaina, kulttuuriviikon viimeisenä päivänä myöntämässään haastattelussa.

— Pahempia kulttuuriaukoja ei ole havaittu, mutta tietysti voidaan jatkuvasti parantaa taidevaihtoa ja kaikkea yhteistyötä. Suomalaisen kulttuuriaktiivisuudesta olemme saaneet erittäin hyvän kuvan. Meitä peloiteltiin etukäteen, että toukokuu saattaisi olla epäedullinen ajankohta, mutta kaikki virolaisten vierailuesitykset ja näytännöt ovat olleet täynnä, totesi kulttuuriministeri Laus tyytyväisenä edelleen.

— Suhteiden parantamismahdollisuuksista haluaisin tuoda esiin vain sen, että kirjallisuutta pitäisi kääntää entistä enemmän molempin puolin. Virossa tosin on jo käännöksiä Suomesta runsaasti, suomalaisten saatavilla sen sijaan on toistaiseksi aika vähän Viron kirjallisuutta, jatkoi ministeri Laus. Monet suomalaisetkin ovat viikon aikana esittäneet saman toivomuksen — ehkäpä se pian ottaa tulta.

Ministeri Green puolestaan toivoo varsinkin tieteilisen yhteistyön kehittyvän, samoin arkkitehtuurivaihdon.

— Arkkitehtuurissa on Suomessa selvästi etulyöntiasema. Varsinkin sairaala- ja koulurakennukset ovat tehneet virolaisen valtuuskuntaan suuren vaikutuksen. On jo suunniteltakin muutamien tunnettujen suomalaisarkkitehtien työnäyttelyyn saamista Tallinnaan, kertoi ministeri Green.

Suomen kulttuurin viikko järjestetään vastavuoroisesti Virossa suunnilleen vuoden kuluttua, mutta suhteita ei suinkaan hoideta vain erikotisviikkoina, vaan jatkuvasti, totesivat ministerit.

Tasavallan presidentti Urho Kekkonen otti Viron kulttuurivaltuuskunnan vastaan Tamminiemessä maanantaina. Opetusministeri R. H. Oittinen neuvotteli kulttuuriministeri Lausin kanssa samoin maanantaina. Ulkoministeri Ahti Karjalainen otti vastaan ulkoministeri Greenin tiistaina, jolloin keskusteluissa todettiin olevan mahdollisuuksia myös keskinäisen kaupankäynnin lisäämiselle. Viron valtuuskunnan jäsenet ovat kulttuuriviikon aikana vierailleet pääkaupungin lisäksi Porvoossa, Kotkassa, Turussa ja Vaasassa, joissa he ovat osallistuneet useihin tilaisuuksiin.

Maanantaina kävivät maassamme vierailevat virolaiset kirjallijat Lohjalla ja Sammatissa, mm. Paikkarin torpassa ja Arvid Järnefeldin kodissa Virkkalan Rantalassa, missä heidät vastaanotti kirjailijan tytär rouva Liisa Piipponen. Vierat laskivat Arvid Järnefeldin haudalle kukkastervehdyksen. Ret-